

בס"ד. שיחת כ"ט אלול ה'תשכ"ב,
ליל ערב ראש השנה ה'תשכ"ג.

בלתי מוגה

א. איתא בגמרא¹ — והביאו הרמב"ם² לפסק הלכה — ש"גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה".

ומפני ציווי זה, וגם מפני מעלת החכמה והזקנה וכל המעלות, הי' צריך להיות הענין דהכנסת אורחים בפרטיות, להכניס את כל אחד בפני עצמו ולדבר עמו כו'.

אבל, כיון שאין הזמן גרמא, בגלל צמצום הזמן של הימים שלפני ראש השנה — הנה יהי רצון שהתוועדות זו תחשב כאילו נפגשים ומכניסים את כל אחד מהאורחים בפני עצמו, הן האורחים שהגיעו מעבר לים, והן האורחים שהגיעו מעברו זה של הים, והן האורחים המקומיים.

וכיון שהגמרא פוסקת ש"גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה" — הרי זה יפעל את המשכת הענין ד"בקשו פני את פניך הוי' אבקש"³, שזהו מענינא דיומא, כפי שמבקשים במשך כל חודש אלול, על מנת להמשיך בעשרת ימי תשובה (שהתחלתם היא מראש השנה), שאז הקב"ה הוא "בהמצאו" ו"בהיותו קרוב" — שיהי' זה באופן של פנימיות.

וענין זה יומשך כבר החל מכ"ט אלול, ובאופן ד"כמים הפנים לפנים גו"⁴ — שזוהי ההתאחדות ד"בקשו פני" עם "פניך הוי' אבקש". והכלי וההכנה והדרך לזה היא — כמבואר בלקוטי תורה בפירוש הכתוב "אתם נצבים היום כולכם", ש"היום" קאי על ר"ה, שאז נעשים "כולכם", "לאחדים כאחד" ממש.

והרי ענין זה נעשה כאשר כו"כ מבנ"י מארצות שונות נפגשים ביחד, ובאופן של סבר פנים יפות, ועי"ז מגלים את הסבר פנים יפות שבהם מקבל המלך את כל אלו שמקבלין פניו בשדה במשך ימי חודש אלול, ומראה פנים שוחקות לכולם.⁵

(4) ישע"י נה, ו. וראה ר"ה יח, א. וש"נ.

(5) משלי כז, יט.

(6) ר"פ נצבים.

(7) לקו"ת פ' ראה לב, ב.

(1) שבת קכז, א. וש"נ.

(2) הל' אבל פי"ד ה"ב.

(3) תהלים כז, ח. וראה תו"מ סה"מ אלול

ע' רפא ואילך. וש"נ.

וכך נכנסים לראש השנה — להיות "באור פני מלך חיים"⁸, שה"מלך" שהוא "חפץ בחיים"⁹, יזכנו לחיים, ויתן לנו שנה טובה ומתוקה, בטוב הנראה והנגלה.

* * *

ב. ישנו חילוק עיקרי בין הקבלת פני שכינה להכנסת אורחים: אע"פ שגם בהכנסת אורחים העיקר הוא לקבל אותם בסבר פנים יפות (כמו הקבלת פני שכינה) — הרי בהכנסת אורחים צריך ליתן גם ענין של אכילה ושתיה בפשטות, כמנהגם של ישראל, והרי מנהג ישראל תורה הוא¹⁰.

ולכן, הנה גם בהכנסת אורחים זו לא יצאו י"ח בדיבור בלבד, אלא יהי גם ענין של לגימה, שעל זה אמרו חז"ל¹¹ "גדולה לגימה שמקרבת את הרחוקים", ועאכו"כ בנוגע לפעולת הקירוב בהקרובים.

והקירוב של בני" בינם לבין עצמם יפעל גם את הקירוב עם הקב"ה המודגש באופן ההכנה להדין ומשפט דר"ה — כדברי המדרש¹² (שנתבאר בארוכה בחסידות¹³) על הפסוק¹⁴ "כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו", "איזו אומה כאומה זו שיודעת אופי של אלקי", שלכן "לובשים לבנים ומתעטפין לבנים כו' לפי שיודעין שהקב"ה עושה להם נסים", והיינו, שישנו בטחון גמור ומוחלטי שזוכין בדין, ועד לטוב הנראה והנגלה, שהרי הדין ומשפט דר"ה הוא לא רק על ענינים רוחניים, אלא גם על ענינים גשמיים¹⁵, שיומשכו למטה מעשרה טפחים, בשנה טובה ומבורכת, בבני חיי ומזונא רויחי.

* * *

ג. מפני קוצר הזמן (כאמור לעיל) — ידוברו הענינים באופן של נקודות¹⁶:

ירושלמי ר"ה פ"א ה"ג. רא"ש סוף מס' ר"ה (הובא בטוארו"ח סו"ס תקפא).
 (13) ראה סה"מ תרל"ג ח"ב ע' תסז.
 תרנ"ג ע' ערה. ועוד.
 (14) ואתחנן ד, ז.
 (15) ראה הגהות מיימוניות הל' תשובה רפ"ג (בשם הרמב"ן). הובא בלקו"ת דרושי ר"ה נט, ב.
 (16) מכאן עד סוס"ז — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידיש), ונדפס בלקו"ש

(8) משלי טז, טו. וראה לקו"ת שם.
 (9) ראה מכתב כ"ה אלול שנה זו (אג"ק חכ"ב ע' שכה). וש"נ.
 (10) ראה ירושלמי פסחים פ"ד ה"א. תוד"ה נפסל — מנחות כ, ב. מהרי"ל — הובא ברמ"א יו"ד ששע"ו ס"ד. מנהגים ישנים מדורא ע' 153. שו"ע אדה"ז או"ח סוסק"פ. סת"ב סי"א. סתנ"ב ס"ד. סתצ"ד סט"ז. ועוד.
 (11) ראה סנהדרין קג, סע"ב ואילך.
 (12) יל"ש ואתחנן רמז תתכה. וראה

איתא בגמרא¹ "גדולה הכנסת אורחין מהקבלת פני שכינה, דכתיב¹⁷ ויאמר אד' אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבור גו", דכיון שאברהם ביקש מהקב"ה להמתין, והוא עצמו רץ לקבל את האורחים, הרי זו ראי' שהכנסת אורחים גדולה מקבלת פני שכינה.

וכן פסק הרמב"ם², וז"ל: "והוא החק שחקק אברהם אבינו ודרך החסד שנהג בה, מאכיל עוברי דרכים ומשקה אותן ומלוה אותן, וגדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה, שנאמר¹⁸ וירא והנה שלשה אנשים". ובדברי הרמב"ם צריך להבין שני ענינים¹⁹:

(א) דרכו של הרמב"ם ב"יד החזקה" להביא רק את ההלכה עצמה, ולא את המקור שממנו למדים הלכה זו, מלבד במקרה שהבאת המקור מוסיפה ביאור בהלכה. אבל בהלכה ש"גדולה הכנסת אורחים", לא רואים, לכאורה, הביאור שניתוסף ע"י הבאת המקור "שנאמר וירא והנה גו", וא"כ, לשם מה הביא הרמב"ם את הפסוק?

(ב) הרמב"ם עצמו מאריך בפירוש המשניות²⁰ ש"כל מה שאנו . . עושים היום אין אנו עושים אלא במצות הקב"ה ע"י משה רבינו ע"ה", וכמו במצות מילה, "אין אנו מלין מפני שאברהם אבינו ע"ה מל עצמו ואנשי ביתו, אלא מפני שהקב"ה צוה אותנו ע"י משה רבינו שנימול כמו שכל אברהם אבינו את עצמו", וכמו"כ בשאר המצוות שנצטוו קודם מתן-תורה. ועפ"ז אינו מובן מ"ש הרמב"ם "והוא החק שחקק אברהם אבינו ודרך החסד שנהג בה" — הרי אנו עושים זאת רק מפני שכך צוה אותנו הקב"ה במ"ת, וכפי שהרמב"ם עצמו כותב²¹, שמצות הכנסת אורחים היא "בכלל ואהבת²² לרעך כמוך". ומה מלמדנו ש"הוא החק שחקק אברהם אבינו"?

ד. בתיקוני זוהר²³ איתא שר' שמעון אמר "זכאה איהו מאן דמקבל אורחין ברעו שלים כאילו מקבל אפי שכינתא". ולכאורה, מאמר התיקוני זוהר הוא בסתירה למאמר הגמרא הנ"ל ש"גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה".

(19) ראה גם לקו"ש חכ"ה ע' 70 ואילך.

(20) חולין פ"ז מ"ו.

(21) הל' אבל שם ה"א.

(22) קדושים יט, יח.

(23) ת"ו (קרוב לסופו).

ח"ג ע' 765 ואילך. במהדורא זו ניתוספו ע"י

המור"ל עוד איזה ציוני מ"מ, וכמה ענינים

מהנחה בלתי מוגה.

(17) וירא יח, ג.

(18) שם, ב.

והגם שמצינו לעתים קרובות חילוקי דעות בדברי חז"ל, בגמרא גופא וגם בין הגמרא להזוהר — הרי בענין זה לא שייך לומר שהתקו"ז חולק על הגמרא, כיון שהגמרא לומדת מפסוק, ובפועל, "מעשה רב"²⁴ מאברהם אבינו, שהכנסת אורחים היא גדולה יותר.

ובהכרח לפרש את דברי התיקוני זוהר באופן כזה שלא יהיו בסתירה לפסק הגמרא המיוסד על הפסוק.

ה. ויובן בהקדם ביאור מדריגתו של רבי שמעון בן יוחאי, בעל המאמר הנ"ל בתיקוני זוהר:

אצל רשב"י היתה "תורתו אומנתו"²⁵, וכמו"כ הי' מ"בני עלי"²⁶, אשר, אפילו בנגלה דתורה נתבאר גודל שתי מעלות אלו, ומכ"ש כפי שנתבארו בפנימיות התורה, תורת החסידות²⁷.

ובהיותו במדריגה כזו, מובן, באיזו מדה הי' אצל רשב"י מעלת הענין דקבלת פני שכינה.

ובפרט ע"פ מ"ש בזוהר²⁸ "מאן פני האדון הוי' דא רשב"י", כך, שמה שנקרא בערכנו "קבלת פני שכינה", קבלת המדריגה דפנימיות אלקות, הנה במדריגה זו עמד רשב"י בתמידות, שתמיד האיר אצלו "פני (פנימיות) האדון הוי'", ועכצ"ל, שקבלת פני שכינה אצל רשב"י היתה באופן נעלה הרבה יותר.

ובהשוואה למדריגה היותר נעלית דקבלת פני שכינה אצל ר"ש — ולפי דרגתו הוא לקח גם את העולם²⁹ — הנה הכנסת אורחים אינה גדולה יותר אלא היא בשוה לקבלת פני שכינה במדריגה שלו. אבל אלו שלא הגיעו למעלת מדריגתו של רשב"י — אצלם גדולה הכנסת אורחים מקבלת פני שכינה.

ועוד זאת:

מבואר בלקוטי תורה³⁰, שמצד מעלת נשמת רשב"י, הנה ע"י עבודתו הרוחנית הי' יכול להמשיך ההמשכות שנמשכים אצל שאר בני"י רק ע"י קיום המצוות בגשמיות. וראי' לדבר, מי"ג השנים שהי' רשב"י

ה"ג: "והוי' בהיכל קדשו דא ר' יצחק בר' לעזר בכנישתא מדרשא דקיסרין". וראה בחיי פ' תשא לג, ז.

(24) שבת כא, א. וש"נ.

(25) שם יא, א.

(26) סוכה מה, ב.

(29) ראה ברכות לה, ב.

(27) תניא ספ"י. עמק המלך ש"א בסופו.

(30) ר"פ שמיני ד"ה לויתן.

(28) ח"ב לח, א. — ראה כעין זה גם

בנגלה דאורייתא, בירושלמי ביכורים פ"ג

במערה — שבודאי לא היתה לו אפשרות לקיים אכילת מצה, קידוש על יין, אתרוג וסוכה וכיו"ב (שהרי מצד סכנת נפשות הי' אסור לו לצאת מן המערה) — שהמשיך את ההמשכות של כל מצוות אלו ע"י יחודים עליונים ועליות³¹ (הגם שבהיותו במערה הי' אנוס, ו"אנוס רחמנא פטרי"³², היינו, שהתורה פטרתו מקיום מצוות אלו — הרי קשה לומר שמלמעלה הביאו לידי כך שאצל רשב"י יחסרו המשכות מסוימות).

וכיון שרשב"י פעל ע"י עבודה רוחנית כמו אחרים ע"י מצוות גשמיות, לכן הי' נוגע אצלו כמו אצל אחרים הגשמיות של המצוות, וכדאיתא בירושלמי³³ בפשיטות: "ולא מודה רשב"י שמפסיקין לעשות סוכה ולעשות לולב" — אבל לא כ"כ נוגע כמו אצל אחרים, גם כאשר קיים את המצוות, כולל גם מצות הכנסת אורחים, בפועל ממש בגשמיות.

[וע"ד בהלכה ש"לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו"³⁴, שמצינו כמה פוסקים הסוברים³⁵ שכאשר הלאו בכללותו הוא בסוג "שאיין בו מעשה", הנה גם במקרה שעוברים עליו ע"י מעשה, אין לוקין, לפי שהמעשה אינו פועל בלאו כזה, שבעיקרו הוא "לאו שאין בו מעשה"].

והיות שקיום מצות "הכנסת אורחים" אצל רשב"י היתה באופן נעלה כזה שהביצוע הגשמי של המצוה אינו נוגע כל כך, כיון שקיים אותה בעיקר ע"י עבודה רוחנית³⁶ — הרי המצוה דהכנסת אורחים ברוחניות אינה גדולה יותר מ"קבלת פני שכינה", ומכל-שכן שאינה גדולה יותר מ"קבלת פני שכינה" באופן נעלה כפי שהי' אצל רשב"י. ולכן אמר רשב"י ש"הכנסת אורחים" היא בשוה ל"קבלת פני שכינה"³⁷.

(34) שבועות ג, ב. וש"נ.

(35) ראה מל"מ פ"ד מהל' מלוה ה"ו ובשד"ח מערכת למ"ד כלל י"ב וכלל י"ד.

(36) כלומר: גם כאשר מקיימים אותה בפועל ממש בגשמיות — עיקרה הוא העבודה הרוחנית, ולא המעשה הגשמי, כיון שביכלתו לפעול הענין ע"י עבודה רוחנית בלבד (מהנחה בלתי מוגה).

(37) וכאמור לעיל שרשב"י לוקח את העולם לפי דרגתו, ולכן קובע סדר זה גם לעולם — כיון שכל אחד יכול להגיע לדרגה כזו (א) שתהי' אצלו "קבלת פני שכינה" כמו אצל רשב"י, (ב) ויוכל להמשיך ההמשכות שע"י המצוות (ובנדו"ד — מצות הכנסת אורחים) גם באופן שלא ע"י מעשה גשמי, שאז

(31) כלומר: בודאי ש"תורה אחת לכולנה", וכל ישראל חייבים בקיום המצוות כפשוטם, ו"המעשה הוא העיקר". אבל, בענין המעשה גופא הרי הכוונה היא לא רק שיהי' המעשה הגשמי, אלא שעיי"ז יומשך ענין רוחני, ואדרבה, דוקא ע"י המעשה ממשיכים ענין רוחני נעלה ביותר שאי אפשר להמשיכו ע"י כוונת המצוה, ולכן "המעשה הוא העיקר"; אך יש צדיקים שגם ע"י עבודה רוחנית יכולים הם להמשיך את הענין הרוחני הנעלה ביותר שאצל אחרים יש צורך במעשה בפועל דוקא כדי להמשיכו, ללא אפשרות להמשיכו באופן אחר (מהנחה בלתי מוגה).

(32) ב"ק כח, סע"ב. וש"נ.

(33) ברכות ושבת פ"א סה"ב.

אבל התורה על הרוב תדבר³⁸ — התורה מדברת באופן המדוד לרוב בני ישראל, שאינם מגיעים למדריגת רשב"י, שהרי בני עלי' "הן מועטין"²⁶ — ולכן פסקה התורה ש"גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה".

ו. וענין זה בא הרמב"ם להבהיר בהבאת מקור ההלכה "גדולה הכנסת אורחים כו'" — המקור מהפסוק מוסיף ביאור בהלכה:
לולי הבאת מקור ההלכה הי' מקום לומר שר' שמעון בתיקוני זוהר פליג על ההלכה.

והגם שכאשר יש מחלוקת בין תלמוד בבלי לזוהר אזי הלכה כבבלי³⁹, הרי אעפ"כ, "אלו ואלו דברי אלקים חיים"⁴⁰, כך, שגם דעת הזוהר הי' לה מקום אצל כל (מצב של) יהודי.

ולכן מביא הרמב"ם שמקור הדברים הוא פסוק מפורש, כדי להורות שבענין זה אין מחלוקת, ודעת רשב"י שמדבר לפי מדריגתו, כנ"ל, אינה בסתירה לפסק הגמרא.

ואין לתמוה על כך שהרמב"ם מבהיר ענין המוכא בזוהר — שהרי ידוע⁴¹ שהרמב"ם הי' מקובל, וריבוי ענינים בספריו מקורם בזוהר, קבלה וכו'⁴².

ז. עפ"ז מובן גם לשון הרמב"ם "והוא החק שחקקו אברהם אבינו ודרך החסד שנהג בה", שבזה מבאר הטעם שההלכה בבבלי אינה בסתירה לדעת ר' שמעון בתיקוני זוהר:

הכח שיש לנו לקיים את המצוות שנצטוונו מסיני הוא לפי ש"מעשה אבות סימן לבנים"⁴³.

ובמצות הכנסת אורחים: ענין זה שבנוגע לכל ישראל "גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה", בא מהנתינת כח דאברהם אבינו,

משנה להל' מזוזה (פ"ה ה"ד). ס' בן יוחאי שער ו' מענה קל. הרמב"ם והזוהר (להרב מרגלית). וראה צפנת פענח על הרמב"ם להל' ע"ז (פי"ב ה"ו): "פחות מד' הטעם משום דמבואר בס' קבלה דיש לפאה דא"ק ד' שערות ע' בס' מפתח העולמות ע"ש" (וראה גם תו"מ ח"ב ע' 3. ח"ד ע' 257. ח"ט ע' 110. וש"נ).
(43) ראה נתחומא לך לך ט. ב"ר פ"מ, ו. רמב"ן לך לך יב, ו. יב, יו"ד. אוה"ת ר"פ לך לך.

הנה גם בקיום המצוה בפועל ממש לא נוגע כ"כ הגשמיות שבדבר (מהנחה בלתי מוגה).
(38) ראה מו"נ ח"ג פל"ד.
(39) ראה אנציק' תלמודית ערך הלכה ס"ה (כרך ט ע' רנד). וש"נ.
(40) עירובין יג, ב. וש"נ.
(41) ראה סה"ש קיץ ה'ש"ת ע' 41 הערה 27*.
(42) וכמה ספרים כבר דנו בזה. ראה רשימות הצ"צ על מו"נ (בסו"ס החקירה). כסף

ע"י ה"חק שחקקו" במצות הכנסת אורחים — "מעשה אבות" — באופן שיהי' שייך לכל אחד מישראל.

וזהו גם דיוק לשון הרמב"ם "ודרך החסד שנהג בה": עבודתו של אברהם אבינו היתה בקו החסד (שמצד זה ביקש אפילו על ישמעאל: "לו ישמעאל יחי' לפניך"⁴⁴), ולכן קבע ענין הכנסת אורחים שלו באופן השייך לכל בני", אפילו לאלו הנמצאים במדריגה תחתונה ביותר, ובכך המשיך לנו כח על קיום מצות הכנסת אורחים, שתהי' "גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה".

וזוהי כוונת הרמב"ם בלשונו "והוא החק שחקקו אברהם אבינו ודרך החסד שנהג בה":

לולי עבודת אברהם אבינו, לא הי' לנו הכח לקיים מצות הכנסת אורחים בגשמיות, ובמילא לא הי' אצלנו הכנסת אורחים באופן שגדולה מהקבלת פני השכינה;

ורק אברהם אבינו ע"י עבודתו הוריח לנו, חקק והנהיג בכל אחד מישראל דרך החסד שלו, שהיא התחלת כל המדות, ומהמדות הרי זה נמשך בפועל ממש — שזה כל האדם.

ח. ומזה מובן גם בנוגע אלינו:

מלבד זאת ש"גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה" הו"ע של הלכה פסוקה בכל ימות השנה — הרי עאכו"כ כאשר עומדים בסיום ההכנה של ימי חודש אלול להמשכת הענין ד"פניך הוי"ו" באופן ד"באור פני מלך חיים",

— דכיון שהעבודה דחודש אלול מתחילה באופן של "אני לדודי"⁴⁵, צריך להיות הענין ד"בקשו פני", ועד שיבואו להעילוי היותר גדול שיכול להיות בהענין ד"בקשו פני", כדי שעיי"ז יגיעו בר"ה להעילוי היותר גדול שיכול להיות בהענין ד"פניך הוי"ו", "באור פני מלך חיים" — אזי לא מסתפקים בהענין ד"הקבלת פני שכינה", אלא עוסקים גם בהכנסת אורחים שגדולה מהקבלת פני שכינה.

ולהעיר גם מהדין ש"ערב ראש השנה" הוא מה"ארבעה פרקים בשנה שהעמידו דבריהם על דין תורה בבשר, מפני שהעם כולם צריכין לבשר .. כיצד, הי' לטבח שור אפילו שוה מאה דינרין, ולקח דינר אחד

(45) שה"ש ו, ג ובשעה"פ עה"פ. וראה לקו"ת פ' ראה לב, א ואילך. ובכ"מ.

(44) לך לך יז, יח.

מן הלוקח כדי ליתן לו בשר כשישחוט, ולא נתקבצו לו כל דמי השור, אינו יכול לחזור בו, אלא משחיטין את הטבח בעל כרחו, וכופין אותו לשחוט וליתן הבשר ללוקח" 46 (משא"כ בשאר ימות השנה).

והיינו, שענין זה שבר"ה צריך להיות אכילת בשר בפועל 47 — שקשור גם עם הענין דהכנסת אורחים באופן הדרוש גם עבור הגוף ונפש הבהמית — מתבטא ונעשה דבר מוכרחי כבר בכ"ט אלול.

ועי"ז פועלים תכלית ההמשכה שיכולה להיות בהענין ד"באור פני מלך חיים" — שזהו כללות הענין שבר"ה חוזרים כל הענינים לקדמותן, וההמשכה היא מהשורש ומקור הראשון, מעצמות ומהות 48, ובאופן שיומשך עד לשנה טובה ומתוקה בעוה"ז הגשמי למטה מעשרה טפחים. [כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה שהאורחים מארץ ישראל ינגנו הניגון "הושיעה את עמך" — ניגון שהובא משם.

ואח"כ אמר:

איתא בגמרא 49 "וחד מינייהו (מבני ארץ ישראל) עדיף כתרי מינן" (מבני חוץ-לארץ), ואח"כ מוסיפה הגמרא "וחד מינן כי סליק להתם עדיף כתרי מינייהו".

וכיון שנמצאים כאן אורחים מכפר חב"ד שהם בני חוץ-לארץ ועלו לארץ הקודש — ינגנו הם באופן ד"כפלים לתושי" 50 (באמרו בבת-שחוק: כל כך הרבה ישוב הדעת?! ... אולי ינגנו גם ניגון).

* * *

ט. ישנו ענין נוסף בכ"ט אלול — שלכן נצטרף ונתגלגל גם הענין ד"הכנסת אורחים" ליום זה — שהוא יום הולדתו של הצמח-צדק, שנולד בערב ראש השנה, כ"ט אלול שנת תקמ"ט.

וולהעיר בנוגע להדיוק "כ"ט אלול" — שמדגיש היותו היום האחרון שבסוף השנה, והרי זה נוגע לדינא בכמה ענינים שבהם אומרים ש"יום אחד בשנה חשוב שנה" 51.

ובפרט ע"פ המבואר בהשיחה של רבינו נשיאינו 52, שיי"ב הימים

דא"ח) שער התקיעות רמו, א ואילך. ובכ"מ.

(49 כתובות עה, סע"א (ובפרש"י).

(50 לשון הכתוב — איוב יא, ו.

(51 ר"ה ב, ריש ע"ב. וש"נ.

(52 שיחת ח"י אלול תש"ג (סה"ש תש"ג

ע' 177. ע' 179).

(46 רמב"ם הל' מכירה ספ"ט — מחולין

פג, א.

(47 ראה ב"י ושו"ע אדה"ז אור"ח סתקפ"ג

ס"ד.

(48 ראה פע"ח שער ר"ה. שער הכוונות

ענין ר"ה. לקו"ת נצבים נא, ב. סידור (עם